EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.6.2.
COM(2025) 268 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK

a 2012. december 12-i, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló (átdolgozott) 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásáról

{SWD(2025) 135 final}

1. BEVEZETÉS

1.1. Előzmények

Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás)[1], (a továbbiakban: a rendelet) vitathatatlanul az uniós nemzetközi magánjog gerincét képezi. Egységes szabályokat állapít meg a joghatósági összeütközések rendezésére, és meghatározza a határozatok, közokiratok és egyezségek Európai Unión belüli szabad mozgásának normáit azzal a végső céllal, hogy megkönnyítse az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést a polgári és kereskedelmi jog valamennyi területén, a családjog, az öröklési jog és a fizetésképtelenségi jog területén kívül. Hatályon kívül helyezte a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendeletet[2] (a továbbiakban: a Brüsszel I. rendelet). A rendelet jelentős mértékben megerősítette és alátámasztotta elődjének rendelkezéseit, azonban bevezetett újdonságokat is – például a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlését.

A 2014-ben módosított rendeletet[3] 2015. január 10. óta alkalmazzák valamennyi tagállam között, beleértve Dániát is[4].

1.2. E jelentés elkészítése és célkitűzései

Ez a jelentés a rendelet 79. cikkével összhangban készült. Elkészítése során az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB vagy Bíróság) ítélkezési gyakorlata[5] kulcsfontosságú információforrást jelentett a rendelet alkalmazásával kapcsolatban. A jelentés a Bizottság által a jelentés elkészítésének alátámasztására megrendelt tanulmány[6] (a továbbiakban: a tanulmány) megállapításait is felhasználja. E tanulmány keretében sor került a tagállamokkal folytatott konzultációra, és a Tanács polgári jogi munkacsoportja (általános kérdések) 2024. február 28-i ülésén megvizsgálta a tagállamok véleményét, valamint a Bizottság kérését követően egyes tagállamok által benyújtott további észrevételeket.

Ez a jelentés a JUDGTRUST projekt megállapításaiból[7], valamint a polgári és kereskedelmi ügyekben illetékes Európai Igazságügyi Hálózaton keresztül 2023 folyamán a rendelet gyakorlati alkalmazására vonatkozóan gyűjtött információkból is merített. Végezetül e jelentés elkészítése során sor került a vonatkozó nemzeti ítélkezési gyakorlat áttekintésére is, amennyiben az rendelkezésre áll.

---

1 HL L 351., 2012.12.20., 1. o.

2 HL L 12., 2001.1.16., 1. o.

3 Az Európai Parlament és a Tanács 542/2014/EU rendelete (2014. május 15.) az 1215/2012/EU rendeletnek az Egységes Szabadalmi Bíróság és a Benelux Bíróság vonatkozásában alkalmazandó szabályok tekintetében történő módosításáról (HL L 163., 2014.5.29., 1. o.). A módosítás célja az volt, hogy lehetővé tegye az úgynevezett „szabadalmi csomag” végrehajtását egyrészt azáltal, hogy lehetővé teszi az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodás (HL C 175., 2013.6.20., 1. o.) hatálybalépését, másrészt pedig azáltal, hogy biztosítja az e megállapodásról szóló rendeletnek és az 1965. évi Benelux Egyezményt módosító jegyzőkönyvnek való megfelelést.

4 Dánia a rendeletet az Európai Közösség és a Dán Királyság közötti, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2005. október 19-i megállapodással (HL L 299., 2005.11.16., 62. o.) összhangban alkalmazza.

5 Csak a főtanácsnokok 2025. április 1. előtt hozott ítéleteit és indítványait vették figyelembe.

6 A Milieu SRL által készített tanulmány elérhető az Európai Unió Kiadóhivatalánál (europa.eu).

7 Az Európai Bizottság Jogérvényesülés programja (JUST-AG-2017/JUST-JCOO-AG-2017) által finanszírozott, „Brüsszel Ia. rendelet: a határozatok szabad mozgását és Európai Unión belüli kölcsönös bizalmat biztosító szabályozás” (JUDGTRUST) elnevezésű projektet a T.M.C. Asser Instituut valósította meg az Universität Hamburg, az Universiteit Antwerpen és az Internationaal Juridisch Instituut közreműködésével. A projekt főbb megállapításai a következő internetcímen érhetők el: Asser.nl.

A jelentés célja, hogy átfogó értékelést nyújtson a rendelet alkalmazásáról, különös tekintettel a rendelet legnagyobb kihívást jelentő, valamint a 79. cikkben kifejezetten felsorolt szempontjaira. Emellett számos új és újonnan felmerülő kérdést is vizsgál, például a digitalizációt, a kollektív jogorvoslatot, valamint azokat a területeket, amelyek számára előnyös lehet a jelenlegi szabályok egyszerűsítése és korszerűsítése.

A kiválasztott kérdésekre vonatkozó további információkat, köztük a részletesebb elemzést, valamint az EUB ítélkezési gyakorlatára való hivatkozásokat az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum tartalmazza.

1.3. A rendelet alkalmazásának általános áttekintése

Általános az egyetértés abban, hogy a rendelet rendkívül sikeres eszköz, és az általa biztosított fejlesztések – mint például a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlése – megerősítették a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést, így a tagállamok és az érdekelt felek üdvözölték azokat. A rendelet szabályai összességükben egyértelműnek és egyszerűnek tekinthetők, ezért a gyakorló szakemberek nagyra értékelik őket.

Széles körű az egyetértés abban is, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata elvben elegendő iránymutatást és segítséget nyújt az igazságszolgáltatás számára a rendelet szabályainak alkalmazását illetően. Ugyanakkor több tagállam úgy véli, hogy néhány konkrét kérdéssel kapcsolatban a rendelet értelmezése összetett kérdéseket vet fel, és a jogalkotó általi pontosítást javasolnak.

Tekintettel a rendelet működésével kapcsolatos általános elégedettségre, a módosításoknak valós gyakorlati nehézségekre kell reagálniuk, és nem vezethetnek a rendelet jól működő rendszerének átalakításához. Az ilyen módosításoknak főként a rendelet további egyszerűsítésére és az adminisztratív terhek csökkentésére kell irányulniuk, különösen a gyengébb felek, például a fogyasztók vagy a kkv-k esetében. Ugyanakkor a jövőbeli ítélkezési gyakorlat által megfelelően megoldható nehézségeket ki kell zárni a jogalkotási beavatkozás köréből.

2. ALKALMAZÁSI KÖR ÉS FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

2.1. Alkalmazási kör (1. cikk)

A rendelet a határokon átnyúló vonatkozású polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazandó. Számos olyan tárgykör, amely egyébként polgári vagy kereskedelmi jellegűnek minősülne, kifejezetten ki van zárva az alkalmazási körből. Általánosságban elmondható, hogy a hatályra vonatkozó rendelkezések jól működnek, azonban úgy tűnik, hogy bizonyos értelmezési kérdések rendszeresen visszatérnek, különös tekintettel a határokon átnyúló vonatkozások fogalmára vagy a választottbírósági eljárás kizárására.

Az EUB ítélkezési gyakorlatából és a tanulmány keretében folytatott konzultációkból kiderül, hogy a rendelet alkalmazásának értékelése során számos kérdés különös figyelmet igényel:

- az annak eldöntéséhez alkalmazandó előírások, hogy egy ügynek vannak-e határokon átnyúló vonatkozásai,
- a „polgári és kereskedelmi” fogalom meghatározása,
- a fizetésképtelenséggel kapcsolatos keresetek körülhatárolása (a hatály alól kizárva),

- a választottbírósági eljárás kizárása[8].

A választottbírósági eljárás kizárása

A választottbíráskodással kapcsolatos kérdések a Brüsszeli Egyezmény 1968-as elfogadása óta nem tartoznak a rendelet hatálya alá. A rendelet azonban megerősítette ezt a kizárást azáltal, hogy pontosította a (12) preambulumbekezdés megfogalmazását, valamint egy konkrét rendelkezést a 73. cikk (2) bekezdésében, amelynek célja a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezménnyel[9] (a továbbiakban: New York-i egyezmény) való átfedések elkerülése.

A London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association ügyben (C-700/20) a Brüsszel I. rendelet alapján 2022-ben hozott ítéletben az EUB kimondta, hogy egy választottbírósági határozatnak megfelelően hozott összeegyeztethetetlen határozat megakadályozhatja egy másik tagállam által a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (3) bekezdése (a rendelet 45. cikke) alapján hozott határozat elismerését, ezt követően azonban a megtagadási ok alkalmazhatóságát ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az csak akkor áll rendelkezésre, ha a választottbírósági határozat tartalma a Brüsszel I. rendelet szabályaival összhangban hozott határozat tárgyát képezhette volna. Ebben az összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a Bíróság ezt a határozatot nem a külföldi határozatnak a választottbírósági határozattal való összeegyeztethetetlensége alapján, hanem csak egy választottbírósági határozatot megerősítő határozatra hivatkozással hozta meg. A Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy a közrenddel kapcsolatos kivételre nem lehet hivatkozni az ilyen összeegyeztethetetlenség esetén.

A tanulmány vegyes képet mutatott. Bár a válaszadók többsége nem tapasztalt problémát e kizárás alkalmazásával kapcsolatban, nyolc tagállam nemzeti ítélkezési gyakorlata azt mutatja, hogy a választottbírósági eljárásra vonatkozó kivétel nemcsak a választottbírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozik, hanem az ilyen határozatokat megerősítő határozatokra is. Ez a gyakorlat ellentétesnek tűnik a Bíróság London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association ügyben hozott ítéletével.

Az EUB ítélete egy másik kérdésre is rámutat, nevezetesen a választottbírósági eljárásokra vonatkozó perfüggőségi szabály hiányára. Valójában a választottbírósági határozatok, illetve az ilyen határozatokat megerősítő határozatok és más határozatok közötti összeegyeztethetetlenség kockázata valószínűleg csökkenne, vagy akár meg is szűnne, ha a rendelet egyértelmű, ilyen körülményekre vonatkozó elsőbbségi szabályt foglalna magában.

Ebből következően egy esetleges jövőbeli felülvizsgálat során tovább lehetne vizsgálni, hogy kezelhetők-e bizonyos gyakorlati helyzetek a rendelet keretében, például olyan, egyértelmű perfüggőségi szabály előírása révén, amely megelőzheti az ilyen határozatot megerősítő választottbírósági határozat/ítélet és egy másik határozat összeegyeztethetetlenségét.

2.2. Fogalommeghatározások (2. és 3. cikk)

A rendelet 2. cikke számos fogalommeghatározást tartalmaz, többek között a „határozat", a „perbeli egyezség" és a „közokirat" fogalmának definícióját.

[8] E pont kivételével – amelyet az alábbiakban elemzünk – a másik három kérdést az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum I. része ismerteti részletesebben.

[9] A külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1958. június 10-én kelt egyezmény, amely 1959. június 7-én lépett hatályba (330 UNTS 38).

A „határozat” fogalma a bíróságok bármely ilyen, „valamely tagállam bírósága” által hozott jogi aktusra vonatkozik, elnevezésére való tekintet nélkül. A rendelet nem határozza meg a „bíróság” fogalmát.

A rendelet 2. cikkének a) pontja újdonságként kifejezetten kiterjesztette a határozat fogalommeghatározását az ideiglenes intézkedések bizonyos típusaira, beleértve a biztosítási intézkedéseket is. Az ilyen intézkedések más tagállamokban történő elismerését és végrehajtását azonban két feltételhez köti.

Először is, az ideiglenes intézkedések szabad mozgását a rendelet alapján az ügy érdemi elbírálása tekintetében joghatósággal rendelkező bíróságok által hozott intézkedésekre korlátozza. Ez azt jelenti, hogy míg az ideiglenes intézkedéseket a nemzeti jog alapján az ügy érdemére vonatkozóan joghatósággal rendelkező bíróságok is elrendelhetik, az ilyen határozatok a rendelet értelmében nem ismerhetők el és hajthatók végre külföldön.

Másodszor, a fogalommeghatározás úgy kodifikálja a meglévő ítélkezési gyakorlatot (lásd például a 125/79. sz. Denilauler-ügyben hozott ítéletet), hogy a tisztán *ex parte* intézkedéseket kizárja a szabad mozgásból. Következésképpen az ideiglenes intézkedések csak akkor ismerhetők el vagy hajthatók végre, ha a kötelezettet beidézték, vagy az intézkedéseket tartalmazó határozatot a végrehajtást megelőzően kézbesítették a részére. Úgy tűnik, hogy az *ex parte* ideiglenes intézkedéseknek a rendeletben a szabad mozgásból való kizárása gyakorlati problémákat vet fel. A tanulmány például kimutatta, hogy Ausztriában és Csehországban a legtöbb ideiglenes intézkedés *ex parte*, így azok nem részesülhetnek a rendelet szerinti végrehajtás előnyeiből. Általánosabban fogalmazva, míg a jelenlegi rendszer előnyt jelent az alperes eljárási jogainak védelme tekintetében, ez hatással van az ideiglenes intézkedések egyik kulcsfontosságú elemére – nevezetesen a gyors és hatékony végrehajthatóságukra – is. A jelenlegi rendszerben a hitelezőnek választania kell az *ex parte* eljárással járó meglepetésszerűség és vele együtt az intézkedések végrehajthatóságának arra a tagállamra való korlátozása között, ahol azokat foganatosították, illetve egy olyan határozat között, amely szabadon mozoghat ugyan, azonban az adós előzetes közreműködésén (és így figyelmeztetésén) kell alapulnia.

Egy másik kérdés a 3. cikkben a rendelet alkalmazásában kifejezetten „bíróságként” meghatározott hatóságokra vonatkozik. A Pula Parking ítéletben (C-551/15) az EUB nemleges választ adott arra a kérdésre, hogy a horvát közjegyzők a rendelet értelmében vett „bíróságnak” minősülhetnek-e, és a korábbi ítélkezési gyakorlattal (125/79. sz. Denilauler-ügy) összhangban a kontradiktórius eljárás hiányát jelölte meg fő okként. Figyelembe kell venni azonban, hogy a horvát eljárás rendkívül hasonló a rendelet 3. cikkének a) pontjában említett magyar közjegyzői fizetési meghagyásos eljáráshoz. Az egyenlő bánásmód szempontjából sem meglepő, hogy a „bíróság” fogalmát problémásnak tartó válaszadók többsége Horvátországból érkezett, és hogy egyes tagállamok jelezték, hogy módosítás vagy átdolgozás esetén további szervezeteket kívánnak bevezetni a 3. cikkben foglalt kivételek közé. A tanulmány válaszadóinak túlnyomó többsége nem talált problémát a rendelet fogalommeghatározásaival kapcsolatban.

A fentiekből következően a rendelet esetleges jövőbeli felülvizsgálata során tovább lehetne vizsgálni ezt a kérdést, beleértve a „bíróság” fogalmának olyan meghatározását vagy leírását, amely egyrészt fokozná a rendelet hatékonyságát, másrészt pedig esetleg megszüntetné a kivételek előírásának szükségességét. További mérlegelésre van szükség az ideiglenes intézkedések fogalmával kapcsolatban is, különös tekintettel arra, hogy azoknak ki kell-e terjedniük az *ex parte* intézkedésekre.

3. JOGHATÓSÁG

3.1. A joghatósági szabályok esetleges kiterjesztése a harmadik országokban lakóhellyel rendelkező alperesekre

A rendelet II. fejezetében foglalt joghatósági szabályok alkalmazandók azokra az esetekre, amikor az alperes valamely tagállamban rendelkezik lakóhellyel, bizonyos konkrét helyzetek (fogyasztói szerződések, egyedi munkaszerződések, olyan helyzetek, amelyekben a bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek, vagy amikor a bíróságot a felek választják meg) kivételével. Az Unión kívüli lakóhellyel rendelkező alperest érintő minden egyéb jogvita esetén a joghatóságra a tagállamok nemzeti joga az irányadó[10].

A Brüsszel I. rendelet átdolgozására irányuló 2010. évi bizottsági javaslatban[11] (a továbbiakban: a 2010. évi javaslat) a Bizottság azt ajánlotta, hogy a rendelet hatályát terjesszék ki az olyan jogvitákban fennálló joghatóságra is, amelyekben az alperesek az Unión kívül rendelkeznek lakóhellyel. A jogalkotási folyamat során úgy ítélték meg, hogy ez a megoldás bizonyos helyzetekben – például amikor az egyik szerződő fél gyengébb félnek minősül (pl. fogyasztói szerződések vagy egyedi munkaszerződések esetében) – megfelelő lehetne, az általános alkalmazás esetében azonban előnyösebb lenne egy többoldalú megoldás kialakítása. Abban az időben elképzelhető volt egy ilyen többoldalú megoldás előirányozása, különösen a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében.

Az akkoriban folyamatban lévő tárgyalások keretében, amelyek végül 2019-ben a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezmény (a továbbiakban: a határozatokról szóló egyezmény) elfogadásához vezettek, lehetett volna ilyen megoldást találni. Az a jogi aktus azonban nem foglal magában közvetlen joghatósági okokat, hanem csak közvetett módon, az elismerés és a végrehajtás előfeltételeként említi a joghatóságot. A Hágai Konferencián jelenleg is folyamatban van a joghatóság területével kapcsolatos munka, de nem valószínű, hogy ez a közvetlen joghatósági okokon alapuló, kötelező erejű többoldalú megoldást fog eredményezni.

Az, hogy a rendelet nem foglal magában ilyen szabályokat, számos kihívást eredményez[12]. Először is, mivel a tagállamok nemzeti jogszabályai jelentősen eltérnek, a jelenlegi helyzet az igazságszolgáltatáshoz való egyenlőtlen hozzáférést eredményez, és egyenlőtlen versenyfeltételeket teremt a nemzetközi (EU-n kívüli) ügyletekben részt vevő uniós és nem uniós vállalkozások és polgárok számára pusztán a lakóhelyüktől függően. Míg egyes tagállamokban a felek számos joghatósági okra hivatkozva pert indíthatnak harmadik országbeli alperesekkel szemben, mely okok közül némelyik még túlzott mértékű is, más tagállamokban más felek a joghatósági okok korlátozottabb körével szembesülhetnek az ilyen felekkel szembeni perindítás esetén[13]. Ezt az egyenlőtlen helyzetet tovább súlyosbítja az a tény, hogy a szóban forgó határozatok a rendelet alapján Unió-szerte elismerhetők és végrehajthatók, még akkor is, ha az eredetileg eljáró bíróság joghatósága túlzott mértékű.

Emellett úgy tűnik, hogy ez a helyzet negatív hatást gyakorol a gazdasági és emberi jogi jogvitákra. Az ilyen típusú jogvitákban az áldozatok[14] gyakran mind az EU-n kívül

[10] Lásd a rendelet 6. cikkét.

[11] Lásd: Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, 2010.12.14., COM(2010) 748 végleges.

[12] Ezt a tanulmány keretében elvégzett konzultációs tevékenységek is megerősítették.

[13] Ez fontos lehet például az EU-n kívül lakóhellyel rendelkező véleményvezérek esetében, akik anélkül vesznek részt bizonyos termékek uniós vevők felé történő forgalmazásában, hogy e termékek eladói lennének.

[14] Függetlenül attól, hogy az áldozat lakóhelye az Unión belül vagy azon kívül található-e.

székhellyel rendelkező külföldi vállalkozást, mind az afelett ellenőrzést gyakorló (gyakran uniós székhelyű) anyavállalatot be kívánják perelni. A különböző tagállamok eltérő szabályokat alkalmaznak a harmadik országbeli leányvállalatra vonatkozó joghatóság az anyavállalat székhelyén való megállapításának lehetőségére vonatkozóan. Ez a helyzet jogbizonytalanságot teremt, és megint csak egyenlőtlen helyzetbe hozza az uniós feleket, a jelen esetben mind a felperest, mind az alperes uniós anyavállalatot. A 8. cikk jelenlegi szabályai, amelyek lehetővé teszik az eljárás valamely alperes lakóhelyén történő összevonását, nem alkalmazandók, ha az alperesek egyike az EU-n kívül rendelkezik lakóhellyel (lásd a C-645/11. sz. Sapir és társai ügyben hozott ítéletet). Ez azt jelenti, hogy ha a nemzeti szabályok nem teszik lehetővé az eljárások összevonását, akkor fennállhat két párhuzamos ügy – az egyik az uniós anyavállalat, a másik pedig a harmadik országbeli leányvállalat ellen –, ami magában hordozza annak a veszélyét, hogy egymásnak ellentmondó ítéletek születnek.

A tanulmány vegyes képet mutatott a joghatósági szabályoknak a harmadik országokban lakóhellyel rendelkező alperesekre való kiterjesztéséről. Számos válaszadónak nem volt véleménye arról, hogy az ilyen szabályok hiánya problémát jelent-e. A tagállamok többsége nem tekintette problémának a szabályok hiányát, néhányan azonban azzal a kritikával illették a jelenlegi helyzetet, hogy az növeli a tranzakciós költségeket, és bonyolultabbá teszi a rendszert a felperesek, a gyakorló szakemberek és az igazságszolgáltatás számára.

Éppen ezért a rendelet esetleges jövőbeli felülvizsgálata tovább vizsgálhatná a joghatósági szabályoknak az Unión kívül lakóhellyel rendelkező alpereseket érintő jogvitákra való kiterjesztését.

3.2. Különös joghatóság (7–9. cikk)

A tanulmány és a JUDGTRUST projekt nemzeti jelentései nem meglepő módon azt szemléltetik, hogy a különös joghatóságra vonatkozó szabályok közül a 7. cikkre hivatkoznak a leggyakrabban, míg a 8. cikket ritkán alkalmazzák[15], a 9. cikkel kapcsolatos szakirodalomban pedig szinte semmilyen gyakorlat vagy vita nem szerepel[16].

A 7. cikket az előző átdolgozási folyamat során csak kismértékben módosították, és azt a nemzeti bíróságok továbbra is széles körben alkalmazzák. Ennek következtében ezzel kapcsolatban több előzetes döntéshozatal iránti kérelem érkezett az EUB-hoz, mint a rendelet bármely más rendelkezésével kapcsolatban.

A tagállamok többsége arról számolt be, hogy a 7. cikk alkalmazása nem jelent problémát a számukra. A tanulmány szerint a 7. cikk (3)–(7) bekezdésének működésével kapcsolatban nem számoltak be problémákról[17], mivel ezeket a gyakorlatban továbbra is ritkán alkalmazzák. A nemzeti bíróságok által az EUB elé terjesztett számos ügy azonban – amint azt több tagállam válasza is alátámasztja – számos, a 7. cikk (1) és (2) bekezdésével kapcsolatos jelentős problémát fed fel:

- a „szerződéssel kapcsolatos ügy” fogalmának egyre szélesebb körű értelmezése,
- a szerződéses kötelezettségek teljesítési helyének meghatározása,
- a kár helyének meghatározása tisztán pénzügyi veszteség esetén,

[15] Érdemes azonban megjegyezni, hogy a közelmúltban az EUB elé terjesztett ügyek azt mutatják, hogy a kartellügyekben egyre gyakrabban alkalmazzák a 8. cikk (1) bekezdését. A 8. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó részletes elemzést az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum I. része tartalmazza.

[16] Ezért ez a jelentés nem vizsgálja a 9. cikk alkalmazását.

[17] Kivéve a 7. cikk (4) és (5) bekezdésével kapcsolatos tudományos vitát néhány tagállamban.

- a „mozaikos” megközelítés alkalmazása a magánélethez való jog megsértésével kapcsolatos ügyekben.

3.2.1. 7. cikk (1) bekezdés

A 7. cikk (1) bekezdése a szerződéses kötelezettségekkel kapcsolatos jogvitákra alkalmazandó különös joghatósági szabályt állapít meg. Ugyanakkor nem határozza meg a szerződéses ügyek fogalmát, és e tekintetben semmilyen valószínűsítő körülményt nem ad meg.

Az EUB közelmúltbeli ítéletei – például a flightright GmbH (C-274/16., C-447/16. és C-448/16. sz. egyesített ügyek) és a Feniks (C-337/17. sz. ügy) ítélet – jól szemléltetik a „szerződéssel kapcsolatos ügyek” fogalmának tág értelmezését. Ez a fogalom kiterjed az olyan keresetekre is, amelyek valamilyen szerződéshez kapcsolhatók – még akkor is, ha az eljárásban részt vevő felek között nem jött létre szerződés[18], ha a szerződés vitatott vagy semmis, vagy ha a szerződést az eljárásban részt vevő felektől eltérő felek kötötték.

A tanulmány és a nemzeti bíróságok által az EUB elé terjesztett ügyek azt mutatják, hogy a „szerződéssel kapcsolatos ügyek” tág értelmezése bizonyos esetekben gyakorlati nehézségeket jelenthet, különösen akkor, ha az ilyen értelmezés eltér a hasonló nemzeti fogalmak értelmezésétől, vagy ha a 7. cikk (1) bekezdésének alapjául szolgáló közelség és kiszámíthatóság elvével való összeegyeztetés kihívást jelent. E tekintetben megállapítható, hogy a „szerződéssel kapcsolatos ügy” fogalmának kiterjesztő értelmezése jelentős jogbizonytalansághoz vezethet a harmadik személyek számára, akik így akár egy számukra ismeretlen szerződés teljesítési helyén is perelhetők. Ez az aggály különösen az *actio paulianán* alapuló követelések esetében releváns, amelyek a Feniks-ítélet (C-337/17) szerint szintén „szerződéssel kapcsolatos ügynek” minősülnek.

Amennyiben a nemzeti bíróság megállapítja, hogy egy adott helyzet a 7. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, azaz „szerződéssel kapcsolatos ügynek” minősül, meg kell határoznia a szerződéses kötelezettség teljesítésének helyét. Úgy tűnik, ez kihívást jelent, mivel az EUB által konkrét ügyekben elfogadott megoldások[19] nem mindig terjeszthetők ki az eltérő ténybeli hátterű ügyekre, különösen a több teljesítési helyet és több kötelezettséget magukban foglaló helyzetekre, vagy az olyan szerződésekkel kapcsolatos – a digitális gazdaságban egyre fontosabb – ügyekre, amelyek nem járnak áruk fizikai átadásával (pl. digitális szolgáltatások nyújtására vagy digitális tartalom nyújtására irányuló szerződések, az adatokat is beleértve). Ez utóbbi szempontot szemlélteti a közelmúltban hozott *VariusSystems*-ítélet (C-526/23. sz. ügy), amelyben meg kellett határozni a teljesítés helyét egy olyan szerződés esetében, amelynek keretében az ausztriai székhelyű felperes Covid19-tesztek értékeléséhez szükséges szoftvert fejlesztett ki és szolgáltatott a németországi székhelyű alperes számára, német vizsgálati központokban való használat céljából. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróságban kétségek merültek fel arra vonatkozóan, hogy a teljesítés helye Ausztriában található-e, ahol a szoftver mögött álló szellemi alkotást („programozás”) létrehozzák, és a vállalkozás letelepedett, vagy Németországban, ahol a megrendelő a szoftverhez hozzájut, azaz azt letölti és használatba veszi.

Ami a több teljesítési helyet érintő ügyekben a teljesítés helyének meghatározását illeti, az a tény, hogy a nemzeti bíróságok továbbra is iránymutatást kérnek az EUB-tól a 7. cikk

[18] Például, ha az utas kártérítést kér az üzemeltető fuvarozótól egy járat késése miatt, annak ellenére, hogy a szerződést egy másik fuvarozóval kötötték meg.

[19] E tekintetben lásd: 2007. május 3-i Color Drack ítélet, C-386/05, ECLI:EU:C:2007:262; 2009. július 9-i Rehder-ítélet, C-204/98, ECLI:EU:C:2009:439; 2010. március 11-i Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH kontra Silva Trade SA ítélet, C-19/09, ECLI:EU:C:2010:137.

(1) bekezdésének alkalmazására vonatkozóan minden olyan esetben, amikor az alapeljárásban fennálló helyzet eltér az EUB által korábban vizsgáltaktól, arra enged következtetni, hogy szükség lehet általánosabb iránymutatásra, annál is inkább, mivel a 7. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály nemcsak a joghatóságot, hanem a tagállamon belüli illetékességet is szabályozza[2021].

Végezetül, ami a teljesítés helyének meghatározását illeti, a tanulmányból kiderül, hogy egyes tagállamok aggodalmukat fejezik ki a 7. cikk (1) bekezdésének általuk összetettnek vélt szerkezetével kapcsolatban. A 7. cikk (1) bekezdése a 7. cikk (1) bekezdésének b) pontjában a teljesítés helyének önálló fogalmáról rendelkezik két szerződéstípus (értékesítés és szolgáltatásnyújtás) esetében, más szerződéstípusok esetében fenntartva ugyanakkor a 7. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő, ritkán alkalmazott Tessili-formulát, jóllehet azt az érintettek a gyakorlatban különösen bonyolultnak és alkalmatlannak tartják. A Tessili-ügyben hozott ítélettel (12/76) összhangban a nemzeti bíróságoknak a felek erre vonatkozó megállapodásának hiányában az alkalmazandó nemzeti jogra kell támaszkodniuk a teljesítés helyének meghatározásához. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságoknak már a joghatóság vizsgálatának szakaszában többlépcsős eljárást kell lefolytatniuk: először meg kell határozniuk a „vitatott kötelezettséget”, majd második lépésben a kollíziós szabályok alapján meg kell határozniuk az alkalmazandó anyagi jogot, és csak ezt követően alkalmazhatják ezt a nemzeti anyagi jogot a bíróságok a teljesítés helyének meghatározására.

A rendelet jövőbeli felülvizsgálata során meg lehetne vizsgálni a 7. cikk (1) bekezdésében foglalt, a teljesítés helyére vonatkozó szabályok egyszerűsítésének lehetőségeit.

3.2.2. 7. cikk (2) bekezdés

Míg a 7. cikk (1) bekezdése a szerződéses kötelezettségekre vonatkozik, a 7. cikk (2) bekezdése a jogellenes károkozásra vonatkozóan állapít meg különös joghatósági szabályokat. A „jogellenes károkozás” fogalmának önálló értelmezése okozott némi bonyodalmat[22], azonban a 7. cikk (1) és (2) bekezdésének elhatárolása a gyakorlatban nem jelentett komoly problémát, részben az EUB által a közelmúltban a Wikingerhof-ügyben (C-59/19) adott átfogó iránymutatásnak köszönhetően[23].

---

[20] Hasonló problémákról tanúskodott a holland bíróság egy közelmúltban benyújtott, előzetes döntéshozatal iránti kérelme (Apple, C-34/24) a 7. cikk (2) bekezdésének olyan esetekben történő alkalmazását illetően, amikor a kár több helyen következik be.

[21] A tanulmány szerint egyes tudósok azt javasolják, hogy ilyen esetekben (és általánosabban minden olyan esetben, amikor nehéz meghatározni a teljesítés helyét) a 7. cikk (1) bekezdése ne legyen elérhető a felperesek számára. Alternatív megoldásként – különböző feltételek mellett – azt javasolják, hogy a 7. cikk (1) bekezdésében szereplő kritériumot a felperes lakóhelye váltsa fel.

[22] Több tagállam arról számolt be, hogy megítélésük szerint ezt az önálló értelmezés bonyolult, következetlen és jogbizonytalansághoz vezethet. A Brogsitter-ügyben (C-548/12) például az EUB kimondta, hogy a szóban forgó, polgári jogi felelősség megállapítására irányuló keresetet akkor is a „szerződéssel kapcsolatos ügy” fogalmába tartozónak kell tekinteni, ha az a nemzeti jog szerint jogellenes károkozásnak minősül. Ezenkívül az EUB ítélkezési gyakorlata alapján a Róma II. rendelet hatálya alá tartozó egyik fogalom (culpa in contrahendo) a rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik, míg egy másik (jogalap nélküli gazdagodás) nem.

[23] A Bíróság ezen ítélet 32. és 33. pontjában megállapította, hogy a kereset akkor tartozik a szerződéses igény fogalmába, ha az alperest a felpereshez kötő szerződés értelmezése elengedhetetlen az utóbbi által az előbbi terhére rótt magatartás jogszerű vagy – éppen ellenkezőleg – jogellenes voltának megállapításához. Ez a helyzet áll fenn többek között az olyan kereset esetében, amelynek jogalapja valamely szerződés rendelkezései, és/vagy olyan jogszabályok, amelyek csak e szerződés alapján alkalmazandók. Ezzel szemben, amikor a felperes a keresetlevelében a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért fennálló felelősség szabályaira hivatkozik, azaz törvény által előírt kötelezettség megsértésére, és az alperessel szemben kifogásolt magatartás jogellenességének értékeléséhez nem tűnik

Úgy tűnik, hogy a 7. cikk (2) bekezdése alkalmazásának legproblematikusabb vonatkozása a kár helyének meghatározása tisztán pénzügyi veszteség esetén, valamint a mozaikos megközelítés fenntartása a személyiségi jogok megsértésével kapcsolatos ügyekben.

- *A tisztán pénzügyi veszteség helyének meghatározása*

A tisztán pénzügyi kár helyének meghatározását illetően az EUB jelentős ítélkezési gyakorlatot alakított ki, amely azonban nem minden esetben biztosítja a jogbiztonság kívánt szintjét. Úgy tűnik, hogy a Kolassa (C-375/13) és a Universal Music (C-12/15) ügyében[24] hozottakhoz hasonló ítéletek nem nyújtottak átfogó iránymutatást, ez pedig a nemzeti bíróságoktól a 7. cikk (2) bekezdésének tisztázására irányuló további kérelmeket eredményezett.

A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a befektetési számla puszta helye nem tekinthető elegendőnek a tisztán pénzügyi veszteség bekövetkezési helyének megállapításához. Ezenfelül egyelőre nem létezik olyan megközelítés, amely minden tekintetben egyértelmű és következetes lenne azon konkrét körülményeket illetően, amelyeknek a kár bekövetkezésének helyét érintő ügyekben a joghatósággal rendelkező bíróság megállapításához fenn kell állniuk. Ezt szemlélteti a *Kronhofer*-ítélet (C-168/02), amelyben az EUB kimondta, hogy sem a kérelmező lakóhelye, sem a vagyona központjának helye nem tekinthető joghatóságot meghatározó tényezőnek, ha az érintett befektetési számla egy másik joghatóságban található; azt azonban nem jelölte meg, melyik kapcsoló tényező lenne elegendő.

Az EUB a közelmúltbeli VEB-ítéletben (C-709/19) a kár úgynevezett „piaci lokalizálására” támaszkodott, és úgy határozott, hogy csak azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a tőzsdén jegyzett társaságnak eleget kell tennie a jogszabályban előírt közzétételi kötelezettségeinek, és elutasította azt az állítást, hogy a kár bekövetkezési helyének megállapítása szempontjából döntő tényező lenne azon részvényesek illetősége, akik pénzügyi veszteséget szenvedtek el a befektetési számláikon. Nem teljesen egyértelmű azonban, hogy a nemzeti bíróságoknak továbbra is figyelembe kell-e venniük ezt a két kritériumot a tisztán pénzügyi veszteség helyének meghatározásakor.

A nemzeti bíróságok által a tisztán pénzügyi veszteség helyének a joghatóság és területi illetékesség szempontjából történő meghatározásakor figyelembe veendő kritériumokkal kapcsolatos bizonytalanság, valamint az EUB ezzel kapcsolatos nem egyértelmű ítélkezési gyakorlata nem kívánatos, és magában hordozza annak kockázatát, hogy a rendelet 7. cikkének (2) bekezdése nem kerül egységesen alkalmazásra. Ezért felmerült, hogy érdemes lenne megszüntetni a kárt okozó esemény helye és a kár bekövetkezésének helye közötti választást a tisztán vagyoni kárral járó helyzetekben, és kizárólag a kárt okozó esemény

---

elengedhetetlennek a szerződés tartalmának a megállapítása, az alperesre az e szerződéstől függetlenül háruló e kötelezettség, a kereset jogalapja a rendelet 7. cikkének 2. pontja szerinti jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek körébe tartozik.

[24] Mind a Kolass*a*, mind a Universal Music ügyében egy kedvezőtlen szerződés következtében tisztán pénzügyi veszteséget elszenvedő fél szerződésen kívüli alapon kártérítést követelt egy olyan harmadik személytől, amely nem volt ugyan szerződő fél, azonban felelős volt a kedvezőtlen szerződésért és az ebből eredő károkért. A Kolassa-ügyben az EUB kimondta, hogy a befektető lakóhelye és a veszteség által érintett bankszámla helye szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal a tisztán pénzügyi veszteségre vonatkozó, határokon átnyúló, szerződésen kívüli kötelmekből eredő követelések elbírálására. A Universal Music ügyben az EUB megállapította, hogy nem elegendő kizárólag annak a bankszámlának a helyét vizsgálni, ahol a pénzügyi kár közvetlenül bekövetkezett.

bekövetkeztének helye szerinti bíróság (*locus delicti commissi*) számára biztosítani[25]. Ebben az összefüggésben azonban szem előtt kell tartani, hogy a Róma II. rendelet[26] csak az alkalmazandó jog meghatározásának szempontjából ismeri el a kár bekövetkezésének helye szerinti országot.

- *Személyiségi jogok megsértése*

Ami a személyiségi jogok védelmét illeti, a fő vitás kérdések a kiadványokat érintő kár helyére vonatkozó kritérium, valamint az elsőként a Shevill-ítéletben (C-68/93) a papíralapú kiadványok tekintetében meghatározott, majd ezt követően az online kiadványokra is kiterjesztett, úgynevezett „mozaikos" megközelítés alkalmazására vonatkoznak. A Shevill-ügyben az EUB kimondta, hogy a rendelet 7. cikkének (2) bekezdése minden olyan tagállam bíróságai számára joghatóságot biztosít, amelyben a kiadványt terjesztették, és ahol a károsult állítása szerint a kár bekövetkezésének helyeként a jóhírnevét sérelem érte, de kizárólag az adott államban okozott kár tekintetében, nem pedig az egész világra kiterjedő kár tekintetében[27]. Az eDate (C-509/09. és C-161/10. sz.) egyesített ügyekben az EUB a mozaikos megközelítést kiterjesztette a személyiségi jogok internetes hálózaton elkövetett megsértésével kapcsolatos ügyekre is. Az online tartalom esetében azonban a sértett érdekeinek központja[28] szerinti bíróságokat tekintette a teljes kár elbírálására joghatósággal rendelkezőnek[29]. Az online és offline tartalmak megkülönböztetése a gyakorlatban nehezen alkalmazható, mivel az újságok többsége nyomtatott formában (offline) és online egyaránt elérhető[30].

A tanulmány és a JUDGTRUST projekt megállapításai szerint az EUB személyiségi jogok megsértésével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát tudósok, egyes főtanácsnokok és gyakorló szakemberek is bírálták. A bírálók azzal érvelnek, hogy a jogsértő tartalom puszta hozzáférhetősége nem elegendő a kár bekövetkezésének helyén alapuló joghatóság megállapításához, és a mozaikos megközelítés alkalmazása a fórumok megsokszorozódásához vezet, ami nem szolgálja egyik fél jogos érdekét sem, és ellentétes a kiszámíthatóságra és a megfelelő igazságszolgáltatásra irányuló célkitűzésekkel[31].

Ez a kritika különösen fontos a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek jelenségének összefüggésében, amely ellen a közelmúltban elfogadott, a közéleti részvételt akadályozó

[25] Lásd Sánchez-Bordona főtanácsnoknak aVEB-ügyben 2020. december 17-én ismertetett indítványának 33. pontját.

[26] A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II.").

[27] E kárért csak abban a tagállamban lehet kártérítést igényelni, amelyben az alperes lakóhellyel rendelkezik (4. cikk), vagy ahol a kárt okozó esemény bekövetkezett (a 7. cikk (2) bekezdése).

[28] Pontosabban arra a helyre utalva, ahol az érintett a jóhírnevéből a legfontosabb gazdasági, politikai, társadalmi vagy akár pusztán kapcsolati hasznot húzza.

[29] Ezt megerősítette a Bolagsupplysningen (C-194/16), a Mittelbayerischer Verlag (C-800/19) és a Gtflix Tv kontra DR (C-251/20) ügy, valamint az a tény, hogy minden más tagállam esetében, ahol az információk elérhetők voltak, a bíróságok csak az adott tagállamban keletkezett kár elbírálására rendelkeznek joghatósággal. Az EUB továbbá egyértelművé tette, hogy csak a teljes kár tekintetében joghatósággal rendelkező bíróságok rendelkeznek hatáskörrel az állítólagosan sértő tartalmak miatti helyreigazítás és törlés iránti kérelmek elbírálására, mivel ezek a kérelmek nem választhatók külön tagállamonként úgy, mint a kártérítés összege.

[30] Ennek eredményeként a bíróságokra hárul az a kihívást jelentő feladat, hogy beazonosítsák a sértett érdekeinek központjában az internetes hálózaton okozott (világszerte követelhető) és az offline bekövetkezett (csak egyetlen tagállamban követelhető) kárt.

[31] A legtöbb tagállam pedig iránymutatást kér a kár gyakorlati számszerűsítésével, valamint a szokásos tartózkodási hely és az érdekeltségek központja közötti különbségtétellel kapcsolatban, amelyet vagy az EUB-nek, vagy a jogalkotónak kell megadnia.

stratégiai perek elleni irányelv[32] fel kíván lépni. A közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek a bírósági eljárásokkal való visszaélésnek minősülnek, mivel céljuk nem az igazságszolgáltatáshoz való jog tényleges gyakorlása, hanem az alperes megfélemlítése. Ezek az eljárások különböző indokokon alapulhatnak, de a rágalmazással vagy a magánélethez való jog egyéb megsértésével kapcsolatos állítások a leggyakoribbak. A kártérítésre vagy a jogsértés megszüntetésének elrendelésére irányuló rágalmazási perek gyakran újságírókat céloznak meg, és szándékosan felhasználhatók a bírálatok elhallgattatására, illetve annak megakadályozására, hogy a média betöltse „felügyelő" szerepét. A mozaikos megközelítés alkalmazása elősegítheti az ilyen bírósági zaklatást, ugyanis nagyszámú rendelkezésre álló joghatóságot eredményez, amelyekhez a felperes fordulhat – akár egyidejűleg is – az alperes erőforrásainak kimerítése érdekében. Ezért a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek elleni irányelvről folytatott tárgyalások során a Bizottság nyilatkozatban vállalta, hogy a rendelet közelgő felülvizsgálatával összefüggésben tovább vizsgálja ezt a kérdést.

Összességében elmondható, hogy bár a 7. cikk általában véve jól működik, a nemzeti bíróságok által az EUB elé terjesztett számos ügy rávilágít a 7. cikk (1) és (2) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos problémákra, és ezt a tagállamok válaszai is alátámasztják. Ami a 7. cikk (1) bekezdését illeti, a két fő kérdéses terület a „szerződéssel kapcsolatos ügy" fogalmának tág értelmezése és a teljesítés helyének meghatározása. A 7. cikk (2) bekezdését illetően a viták a tisztán pénzügyi veszteségek esetén a kár helyének meghatározásával kapcsolatos nehézségekre, valamint a mozaikos megközelítésnek a magánélethez való jog megsértésével kapcsolatos ügyekben továbbra is fennálló relevanciájára összpontosulnak. A rendelet jövőbeli felülvizsgálata esetén ezért érdemes lehet megfontolni a 7. cikk (1) és (2) bekezdése egyszerűsítésének és korszerűsítésének módjait.

3.3. A fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok[33] (17–19. cikk)

A rendelet 10–23. cikke megállapítja azokat a joghatósági szabályokat, amelyek célja a gyengébb fél eljárásjogi helyzetének védelme a biztosítási, fogyasztóvédelmi és munkaügyi jogvitákban.

A rendelet elődjeihez képest tovább erősítette ezt az oltalmat. A 6. cikk (1) bekezdésében a személyi hatály kiterjesztésével, valamint a 18. cikk (1) bekezdésének és a 21. cikk (2) bekezdésének ezt követő kiigazításával bevezetett jelentős változás lehetővé tette, hogy a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező fogyasztók és a munkavállalók az EU-n kívüli székhellyel rendelkező kereskedőkkel és munkáltatókkal szembeni jogvitákban alkalmazzák a védelmet biztosító joghatósági szabályokat. Ezenkívül a 20. cikk (1) bekezdésének módosítása lehetővé tette, hogy a munkavállalók a 8. cikk (1) bekezdése alapján több munkáltatóval szemben nyújtsanak be keresetet, megváltoztatva a korábban a C-462/06. sz. Glaxosmithkline-ügyben hozott ítéletben kifejtett álláspontot[34].

---

[32] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1069 irányelve (2024. április 11.) a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel vagy visszaélésszerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel") szembeni védelméről, HL L, 2024/1069, 2024.4.16.

[33] A gyakorlatban a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok alkalmazása vetette fel a legtöbb kérdést. Ezért e szabályok alkalmazásának elemzése a jelentés fő szövegében szerepel. A biztosítási ügyekre és az egyedi munkaszerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok alkalmazásának elemzését az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum I. része tartalmazza.

[34] Emellett az EUB a ČPP Vienna Insurance Group ügyben (C-111/09) hozott ítéletét követően a 26. cikk (2) bekezdése új szabályt vezetett be a joghatóságról való hallgatólagos megállapodásra vonatkozó szabály tekintetében: az eljáró bíróság immár köteles biztosítani, hogy a gyengébb fél (alperes) tájékoztatást kapjon a joghatóság kifogásolásához fűződő jogáról, valamint a kifogásolás elmulasztásának következményeiről.

A fogyasztói szerződésekre vonatkozó, védelmet biztosító joghatósági szabályok a rendelet 17. cikke szerinti fogyasztói szerződések esetében választási lehetőséget biztosítanak a fogyasztók számára a *forum rei* és a *forum actoris* elve között. Ezzel szemben a 18. cikk (2) bekezdése előírja, hogy a fogyasztókat kizárólag a lakóhelyük szerinti bíróságok előtt lehet perelni.

A JUDGTRUST projekt nemzeti jelentései alapján a tagállamok többsége úgy véli, hogy a rendeletben foglalt szabályok megfelelő szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, bár egyes tagállamokban a tudósok azt javasolják, hogy ezt a szintet tovább kellene növelni, például a 17–19. cikknek a jogellenes károkozással kapcsolatos, a fogyasztó által az eladóval vagy szolgáltatóval ténylegesen kötött szerződésből eredő felelősséghez elválaszthatatlanul kapcsolódóakon túlmutató követelésekre való kiterjesztése révén.

A fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok alkalmazásával kapcsolatos főbb nehézségek a következőkkel kapcsolatosak:

- a „fogyasztó” fogalma,
- a „kereskedelmi tevékenység irányulásának” fogalma,
- a fuvarozási és személyszállítási szerződések kizárása a 17. cikk (3) bekezdésében,
- a joghatósági szabályoknak a kollektív jogorvoslati eljárásokra való alkalmazásának kizárása[35].

a) A „fogyasztó” fogalma, valamint a fogyasztó lakóhelyének megváltozásával járó következmények

A tanulmány kiemelte a valamely személy fogyasztóként való besorolásával kapcsolatos kihívásokat.

Az EUB főszabály szerint megszorítóan értelmezi a „fogyasztó” fogalmát, és azt a „gazdasági szereplővel” (vállalkozóval) szembeállítva határozza meg[36]. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy egyes esetekben az EUB némileg tágabb értelmezést fogadott el. Például a *Petruchová*-ügyben (C-218/18) az EUB arra a következtetésre jutott az online befektetések tekintetében, hogy a pénzügyi szakértelem önmagában nem zárja ki a fogyasztói státuszt. Hasonlóképpen, a Personal Exchange International ügyben (C-774/19) egy online pókerjátékost annak ellenére fogyasztónak tekintett, hogy az illető naponta nagy óraszámban játssza a játékot, és jelentős nyereményekre tesz szert, azzal a kitétellel, hogy nem jelentette be hivatalosan e tevékenységet, és azt nem is kínálta fel harmadik személyek részére fizetős szolgáltatásként. A Schrems-ügyben (C-498/16) az EUB kimondta, hogy a Facebook-fiók kizárólag nem szakmai használatról részben szakmai használatra való megváltoztatása nem vonja maga után a rendelet értelmében vett „fogyasztói” jogállás elvesztését, feltéve, hogy e szolgáltatások alapvetően nem szakmai használata – aminek céljából a felperes kezdetben megkötötte a szerződést – a későbbiekben nem ölt magára alapvetően szakmai jelleget.. A Bíróság konkrétan kimondta, hogy a fiók egy magán Facebook-fiók felhasználó nem veszíti el az e cikk értelmében vett „fogyasztói” minőségét, ha könyveket publikál, előadásokat tart, honlapokat üzemeltet, adományokat gyűjt és több fogyasztó igényeit is magára engedményezteti a célból, hogy azokat bíróság előtt érvényesítse.

Ezzel szemben a Wurth Automotive GmbH ügyben (C-177/22) az EUB korábbi Gruber-ítéletére (C-464/01) támaszkodott annak meghatározásához, hogy valamely személy

[35] Ezzel a kérdéssel a jelentés 6.1. pontja foglalkozik.

[36] E tekintetben lásd: Schrems-ítélet (C-498/16), 29. pont, valamint a hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

fogyasztói minőségének megállapítása esetén azt is figyelembe lehet venni, hogy az ügyfél a másik féllel szemben valóban olyan magatartást tanúsított-e a másik szerződő féllel szemben, amelyből ez utóbbi arra következtethetett, hogy a feltételezett fogyasztó szakmai célból járt el, és ezért a másik szerződő fél joggal nem tudott-e a jogügylet magánjellegéről. Ebben az esetben a fogyasztói szerződés objektív fennállása ellenére a fogyasztói szerződésekre vonatkozó különös joghatósági szabályok nem lennének alkalmazandók.

b) A „kereskedelmi tevékenység irányulásának" fogalma

A C-585/08. sz. Pammer-ügyben és a C-144/09. sz. Hotel Alpenhof ügyben hozott ítéletében az EUB kimondta, hogy a tevékenység fogyasztó lakóhelye szerinti tagállamra irányulására utaló tényezők között szerepel „az e tagállam fogyasztóival való kereskedési szándék valamennyi egyértelmű megnyilvánulása", valamint az e célból figyelembe vehető körülmények részletes, de nem kimerítő listája[37]. Ezek a felsorolt körülmények a következők: a szóban forgó tevékenység nemzetközi jellege, mint bizonyos idegenforgalmi tevékenységek; a telefonszám nemzetközi előhívóval együtt történő feltüntetése; a kereskedő székhelye szerinti tagállamától – például „.de" – eltérő, vagy semleges – mint például „.com" vagy „.eu" – felső szintű doménnév használata; a szolgáltatás nyújtásának helyére egy vagy több más tagállamból kiinduló útvonalak leírása; valamint különböző tagállamokban lakóhellyel rendelkező ügyfelekből összetevődő nemzetközi ügyfélkör említése, többek között az ilyen ügyfelek nyilatkozatainak közzétételével[38].

Mindazonáltal a nemzeti bíróságok ezt követően is újabb előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket terjesztettek elő a szolgáltatásoknak és termékeknek az interneten történő kínálásával kapcsolatos különböző ügyekben [39], ami azt mutatja, hogy a rendelet 17. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „kereskedelmi tevékenység irányulására" vonatkozó követelmény digitális környezetben való értelmezése és alkalmazása továbbra is kihívást jelent.

c) A fuvarozási és személyszállítási szerződéseknek a 17. cikk (3) bekezdése szerinti kizárása

A rendeletnek a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos joghatóságra vonatkozó szabályai minden szerződéstípusra kiterjednek. Az egyetlen, a rögzített árért utazást és szállást biztosító szerződésektől eltérő fuvarozási és személyszállítási szerződésekre vonatkozó kizárást a 17. cikk (3) bekezdése írja elő.

Bár e kizárás mögöttes okai nem változtak, azaz a nemzetközi egyezményekben és a közlekedésre vonatkozó egyéb uniós eszközökben foglalt különös ágazati szabályok továbbra is alkalmazandók, a tanulmány és a nemzeti jelentések azt mutatják, hogy jelenleg számos tagállam indokolatlannak tartja a kizárást, és annak törlését kéri. Néhány tagállam azt állítja, hogy ez a kizárás korlátozza a fogyasztó igazságszolgáltatáshoz való jogát a légi utasok jogaival kapcsolatos jogvitákban, különösen azokban az esetekben, amikor a fogyasztó lakóhelye nem esik egybe azon repülőgép indulási vagy érkezési helyével – azaz a teljesítés helye alapján rendelkezésre álló fórumokkal.

---

[37] 80. pont.

[38] 81. pont.

[39] A 44/2001/EK rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja tekintetében lásd a *Mühlleitner* (C-190/11), az Emrek (C-218/12) és a Hobohm (C-297/14) ügyekben hozott ítéletet. A közelmúltban lásd például a Commerzbank-ügyben (C-296/20) előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, amely a Luganói Egyezmény azonos rendelkezésének értelmezésére vonatkozik; valamint a Lännen MCE ügyben (C-104/22) előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, amely e fogalom az uniós védjegyek területén való értelmezésével foglalkozott.

A tanulmány továbbá azt mutatja, hogy a fuvarozási és személyszállítási szerződésekre irányuló hatály hiánya a rendelet egyenlőtlen alkalmazásához vezet a tagállamokban. Az ilyen szerződésekre vonatkozó joghatóságot számos tagállam a rendelet általános szabályai (DE, DK, BG, NL, PT), a rendelettel szemben irányadó nemzetközi egyezmények (CY, DE, HU, IT, PT) vagy a nemzeti szabályok (LT, PT) alapján határozza meg.

Annak eldöntéséhez, hogy a kizárást fenn kell-e tartani, vagy törölni kell-e a rendeletből, különösen azt szükséges felmérni, hogy más uniós eszközök vagy nemzetközi megállapodások megfelelő védelmet nyújtanak-e a fogyasztók számára a nemzetközi joghatóság tekintetében.

Összefoglalva tehát a rendelet védelmet biztosító joghatósági szabályai általában véve jól működnek, és kielégítő szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak. A fogyasztóvédelem bizonyos vonatkozásait azonban tovább lehetne pontosítani az ítélkezési gyakorlat révén, vagy jogalkotási beavatkozással meg lehetne erősíteni, a felülvizsgálat során végzett további elemzés függvényében.

3.4. Kizárólagos joghatóság (24. cikk)

A kizárólagos joghatóságra vonatkozó, az általános szabályokkal szemben elsőbbséget élvező és kötelező érvényű rendelkezéseket a rendelet II. fejezetének 6. szakasza tartalmazza, amely egyetlen, a 24. számú cikkből áll. A rendelet – a C-4/03. sz. GAT-ügyben hozott ítélet 24. cikkének (4) bekezdésében szereplő kodifikációja kivételével – nem módosította tovább ezt a joghatósági okot.

A tanulmányból kiderül, hogy a tagállamok nem azonosítottak jelentős nehézségeket e joghatósági ok alkalmazásával kapcsolatban, és arról sem számoltak be, hogy az üggyel kapcsolatban ne állna fenn kellő mértékű nemzeti ítélkezési gyakorlat. A legfőbb bírálat a rendelet által bevezetett egyedi módosításra vonatkozik, nevezetesen a 24. cikk (4) bekezdése hatályának a szabadalmak érvényességével kapcsolatos eljárásokra való kiterjesztésére, amennyiben a kérdés kifogás útján merül fel[40].

Egyes tagállamok – Emiliou főtanácsnok támogatásával[41] – bírálták a GAT-ítéletnek a 24. cikk (4) bekezdésében történő kodifikálását, mivel az nem teszi egyértelművé, hogy az ipari tulajdonjog megsértése annak hatálya alá tartozik-e; kiterjeszti az EUB által egy nagyon sajátos („rendkívüli”) ügyben elfogadott megoldást (amely egy olyan keresetre vonatkozott, amelyben egy vállalat annak megállapítását kérte a német bíróságoktól, hogy *nem* sértett meg két, egy német társaság birtokában lévő francia szabadalmat [„nemleges megállapítás”]) a „rendes” szabadalombitorlási ügyekre is; nem illeszkedik a kizárólagos joghatóság rendszerébe, mivel a 24. cikkben foglalt egyéb szabályok nem alkalmazhatók olyan eljárásokra, amelyekben az ott hivatkozott kérdések kifogás útján merülnek fel; lehetővé teszi az úgynevezett „torpedó” keresetek, továbbá a szabadalom jogosultját megillető hatékony jogorvoslathoz való jog, valamint az eljárás hatékonyságának és a megfelelő igazságszolgáltatás követelményének akadályozása révén történő visszaélést.

Ezenkívül felmerült a kérdés, hogy a 24. cikknek lehet-e visszaható hatása (*effet réflexe*), és hogy a tagállami bíróságok kötelesek-e határozni a 24. cikk hatálya alá tartozó, harmadik államokkal szoros kapcsolatban álló jogvitákról. A kérdés konkrétan az volt, hogy a 24. cikk lehetőséget biztosít-e a tagállamok bíróságai számára vagy kötelezi-e őket arra, hogy ne

[40] Néhány tagállam számos egyéb, a 24. cikk alkalmazásával kapcsolatos nehézségről számolt be: ilyen a dologi jogok és a személyhez fűződő jogok közötti problémás különbségtétel, valamint az ezzel kapcsolatos következetlen ítélkezési gyakorlat.

[41] Emiliou főtanácsnok 2024. február 22-i indítványa, BSH Hausgeräte ügy, C-339/22, ECLI:EU:C:2024:159.

bíráljanak el egy ügyet annak ellenére, hogy az alperes lakóhelye az adott tagállamban van, vagy a tagállam bírósága a rendelet egyéb szabályaira alapozhatja-e joghatóságát azokban az esetekben, amikor a szabadalmat harmadik államban lajstromozták, vagy az ingatlan harmadik államban található, épp úgy, ahogyan azt a más tagállamokban bejegyzett szabadalmak vagy ingatlanok esetében teszi.

Az EUB közelmúltbeli BSH Hausgerät ügyben (C-339/22) hozott ítélete választ adott a kérdésre, amely korábban a tagállami bíróságokat és a tudósokat két ellentétes táborra osztotta. Ebben az ítéletben az EUB egyértelművé tette, hogy a 24. cikk (4) bekezdésének nincs visszaható hatása[42]. Ez a következtetés a 24. cikk egészére kiterjeszthető.

Ezenkívül a Bíróság a BSH Hausgerät ügyben hozott ítéletben (C-339/22) tovább pontosította a GAT-ítéletét, amelyben megállapította, az alperes lakóhelye szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez e rendelet 4. cikkének (1) bekezdése alapján egy másik tagállamban megadott szabadalom bitorlása miatt nyújtottak be keresetet, továbbra is joghatósággal rendelkezik e kereset elbírálására, ha az alperes az eljárás keretében kifogás útján vitatja a szabadalom érvényességét, míg a szabadalom érvényességére vonatkozó határozathozatalra kizárólag e másik tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

Összességében elmondható, hogy a rendelet kizárólagos joghatóságot megállapító szabályai általában jól működnek. Mindazonáltal a rendelet jövőbeli felülvizsgálata keretében érdemes lehet újragondolni a 24. cikk (4) bekezdésének szövegét, amelynek célja a GAT-ítélet kodifikálása volt a BSH Hausgerät ügyben a közelmúltban bekövetkezett fejlemények fényében.

4. ELISMERÉS ÉS VÉGREHAJTÁS

A rendelet eltörölte a végrehajthatóvá nyilvánítás (*exequatur*) szükségességét a külföldi határozatok végrehajtását illetően, ami a tagállamok igazságszolgáltatásába vetett kölcsönös bizalom alapján indokolt változtatás. Az új rendszer meglehetősen jól működik a gyakorlatban, és pozitív hatással volt a bíróságok költségeinek és munkaterhének csökkentésére[43]. Vannak bizonyos nemzeti eltérések, amelyek különösen a megtagadási okok értelmezését érintik, ez azonban nem befolyásolja az elismerési és végrehajtási rendszer általános jó működését. A Bíróság ezeket a megtagadási okokat az évek során következetesen értelmezte, és a rendelet alapján benyújtott néhány ügy nem változtat ezen a helyzeten. Összességében, bár nem számoltak be az (új) elismerési és végrehajtási rendszerrel kapcsolatos konkrét problémákról, számos technikai kérdés további mérlegelést tehet szükségessé egy esetleges jövőbeli felülvizsgálati folyamatban.

A megtagadás okainak alkalmazása

A rendelet 45. cikke felsorol számos olyan okot, amelyek az elismerés és a végrehajtás megtagadását eredményezhetik. Ezek az okok a megkeresett tagállam közrendjének megsértésétől, az iratok nem szabályszerű kézbesítésétől a mulasztó alperesig, valamint a más határozatokkal való összeegyeztethetetlenségig terjednek.

A közrend fogalmával kapcsolatban számos alkalommal fordultak a Bírósághoz. Bár a Bíróság e fogalom értelmezését a nemzeti bíróságokra bízza, felülvizsgálhatja ezen alkalmazás korlátait (Diageo Brands, C-681/13. sz. ügy). Például a H Limited ítéletben (C-

[42] A svéd bíróság által előterjesztett kérdések a rendelet 24. cikke (4) bekezdésének értelmezésére és hatályára vonatkoznak egy szabadalombitorlási jogvitában, amelyben az alperes a szóban forgó szabadalmak érvénytelenségére hivatkozik azokban az országokban, ahol azokat benyújtották vagy lajstromozták.

[43] Bár a tanulmány számos tagállamban megerősítette ezeket a megállapításokat, egyes válaszadók azt is kiemelték, hogy – főként a megtagadási okok fennmaradása miatt – a hatás korlátozottabb.

568/20) a Bíróság megismételte fennálló ítélkezési gyakorlatát, amely szerint a közrend fogalmát megszorítóan kell értelmezni, és arra csak akkor lehet hivatkozni, „ha az e tagállamban hozott határozat elismerése a címzett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető jogszabály vagy e jogrendben alapvetőnek elismert jog nyilvánvaló megsértését képezi”. Egy újabb ügyben (Real Madrid Club de Fútbol [C-633/22]) a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája szerinti valamely alapvető jog nyilvánvaló megsértése a közrend olyan megsértésének minősülhet, amely indokolhatja a végrehajtás megtagadását. Ugyanakkor a Bíróság ugyanebben az ítéletben elismerte, hogy a kölcsönös bizalom elve mindegyik tagállamtól megköveteli, hogy úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat.

Nemzeti szinten ritkán hivatkoznak a közrendre az elismerés és a végrehajtás megtagadása céljából, és ha mégis így tesznek, az ritkán sikeres[44]. Ez azt mutatja, hogy a nemzeti bíróságok általában a Bíróság ítélkezési gyakorlatát követik, és e fogalmat megszorítóan értelmezik.

A 45. cikk (1) bekezdésének c) és d) pontja két megtagadási okot tartalmaz, amelyek a címzett tagállamban azonos felek között hozott, összeegyeztethetetlen határozatra (c) pont), vagy egy másik tagállamban vagy harmadik államban azonos jogalapból származó, azonos felek közötti eljárásban hozott korábbi határozatra vonatkoznak (d) pont). A Bíróság a London Steam-Ship Owners’ Mutual Insurance ügyben (C-700/20) kérdéseket tett fel a 29–30. cikkben foglalt perfüggőségi szabályok betartásának jelentőségére vonatkozóan az összeegyeztethetetlen határozatokra vonatkozó megtagadási okra való hivatkozás összefüggésében[45].

A rendelet ugyanis nem tartalmaz semmilyen mechanizmust a 29–30. cikk alapján alkalmazandó perfüggőségi szabályok ellenőrzésére[46] – kivéve azt az esetet, amikor az eredetileg eljáró bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik. E rendelkezésekkel ellentétben, amelyek az elsőként megkeresett bíróságot részesítik előnyben, a 45. cikk (1) bekezdésének d) pontja a korábbi határozatot részesíti előnyben, még akkor is, ha az eljárás az elismerendő és végrehajtandó határozathoz vezető eljárást követően indult. Ugyanakkor a 45. cikk (1) bekezdésének c) pontja nem tartalmaz határidőt, alkalmazási köre azonban szélesebb, mint a perfüggőségi szabályoké.

Következésképpen, bár úgy tűnik, hogy a közrenddel kapcsolatos megtagadási ok nem okoz gyakorlati nehézségeket, a rendelet esetleges jövőbeli felülvizsgálata keretében érdemes lenne tovább vizsgálni a 45. cikk (1) bekezdésének c) és d) pontja, valamint a perfüggőségi szabályok közötti összhangot.

---

[44] A JUDGTRUST projekt azt mutatja, hogy egyes tagállamokban (ET, FR, IT, NL) ritkán hivatkoznak erre az elutasítási okra. Még azokban a tagállamokban is ritkán alkalmazzák azt a bíróságok az elismerés és a végrehajtás megtagadására, ahol egyébként gyakrabban hivatkoznak rá (BG, PL).

[45] A szóban forgó ügy a később megkeresett bíróság ítéletének sajátos helyzetére vonatkozott, amely egy választottbírósági határozatnak megfelelően hozott határozat volt.

[46] Ez egyértelművé vált a Liberato-ítéletben, amely ügyben a Bíróság 2019-ben hozott határozatot a Brüsszel I. rendelet alapján. Ebben az ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az elsőként megkeresett bíróság tagállamának bíróságai a perfüggőségi szabály megsértése esetén sem tagadhatják meg az elismerést kizárólag ezen okból kifolyólag. Hasonlóképpen, az ilyen jogsértés nem nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kérik.

5. MÁS JOGI AKTUSOKHOZ VALÓ VISZONY (67–74. CIKK)

A 71a–71d. cikkben szereplő, az úgynevezett „szabadalmi csomag” végrehajtását lehetővé tevő új bejegyzéseken, valamint a rendelet és a Luganói Egyezmény[47], a New York-i egyezmény[48], illetve a harmadik állam és valamely tagállam között 2002. március 1. előtt megkötött kétoldalú egyezmények és megállapodások közötti kapcsolat 73. cikkben való tisztázásán kívül a rendelet nem változtatta meg lényegesen a más uniós vagy nemzetközi jogi eszközökkel való kapcsolatára vonatkozó szabályokat.

E szabályok alkalmazása tagállamonként nagyon eltérő. Mivel az Egységes Szabadalmi Bíróság csak 2023. június 1-jén kezdte meg működését, a 71a–71d. cikk még nem befolyásolta a bírósági gyakorlatot egyik tagállamban vagy uniós bírósági szinten sem. Ezzel szemben a tagállamok többségében megfigyelhető, hogy a nemzeti bíróságok széles körben alkalmazzák a 71. cikket. A 71. cikk különböző tagállamokban történő alkalmazását kiváltó nemzetközi egyezmények listája meglehetősen tág, és leggyakrabban a CMR-re[49] és más, a közlekedés területére vonatkozó egyezményekre hivatkoznak.

A Bíróság a TNT Express Netherland (C-533/08) ügyben hozott ítéletében kimondta, hogy a Brüsszel I. rendelet a jelenlegi 71. cikkel azonos rendelkezésének célja a rendeletnek a különös nemzetközi egyezményekkel való összehangolása. Ezenkívül a Bíróság kifejtette, hogy az ilyen összehangolást a rendelet alapjául szolgáló alapelvek, különösen a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgása, a joghatóság kiszámíthatósága, a gondos igazságszolgáltatás, a párhuzamos eljárások kockázatának minimalizálása és az Unión belüli igazságszolgáltatásba vetett kölcsönös bizalom sérelme nélkül kell megvalósítani. Ebben az ítéletben a Bíróság megállapította az úgynevezett „TNT-tesztet”, amelyet a nemzeti bíróságoknak alkalmazniuk kell olyan helyzetekben, amikor a rendelet és valamely, az e rendelet 71. cikkének hatálya alá tartozó különös egyezmény szabályai alkalmazandók, annak biztosítása érdekében, hogy a különös egyezmények szabályait csak olyan esetben alkalmazzák, ha azok nem érintik hátrányosan a brüsszeli rendszer alapjául szolgáló alapelveket. Az EUB többször is megismételte ezeket az elveket, legutóbb a Gjensidige-ügyben (C-90/22).

A litván Legfelsőbb Bíróság által a Gjensidige-ügyben hozott, áttételt elrendelő végzés (C-90/22) jól szemlélteti azokat a nehézségeket, amelyekkel a nemzeti bíróságok a rendelet 71. cikkének alkalmazása során szembesülnek. Ezek a nehézségek elsősorban a TNT-teszt homályosságának tudhatók be, és a 71. cikknek a tagállamokban való egységes alkalmazását veszélyeztetőnek tekinthetők, különösen mivel más tagállamok is hasonló kihívásokról számoltak be.

Általános következtetésként elmondható, hogy úgy tűnik, a rendeletnek a rendelet és más uniós jogi eszközök, valamint nemzetközi egyezmények közötti kapcsolatot adott esetben szabályozó rendelkezései jól működnek, és biztosítják a szükséges egyértelműséget a rendeletnek a nemzetközi joghatóságot, illetve a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozó uniós és nemzetközi jogi eszközök rendszerében elfoglalt helyét illetően. Mindazonáltal egy jövőbeli felülvizsgálat keretében érdemes lehet megvizsgálni a 71. cikk további pontosításának lehetőségét az EUB által adott értelmezés fényében.

---

[47] Egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (2007. október 30.) (HL L 339., 2007.12.21., 1. o.).

[48] A külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1958. június 10-én kelt egyezmény, amely 1959. június 7-én lépett hatályba (330 UNTS 38) (New York-i egyezmény).

[49] Az 1978. július 5-én Genfben aláírt jegyzőkönyvvel módosított, 1956. május 19-én Genfben aláírt, a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló egyezmény.

6. HORIZONTÁLIS KÉRDÉSEK

6.1. Kollektív jogorvoslat

A rendelet nem ír elő különös szabályokat a csoportos keresetekre vonatkozóan (ezek jellemzően olyan keresetek, amelyekben a felperesek egy csoportja kártérítést kér egy vagy több alperestől; az Európai Bizottság 2013. évi ajánlása[50] ezt kollektív jogorvoslatként határozza meg). A képviseleti keresetekről szóló (EU) 2020/1828 irányelvben[51] meghatározott, a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetek az utóbbi ajánlásban szereplő kollektív jogorvoslat fogalommeghatározása alá tartoznak. Számos kérdés felmerült azzal kapcsolatban, hogy a joghatóságra vonatkozó általános szabályok jogellenes károkozással vagy fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos ügyekben történő alkalmazása alkalmas-e a kollektív jogorvoslati kérelmek hatékony kezelésére.

Az EUB több alkalommal foglalkozott az ilyen típusú ügyekkel: A Henkel-ítéletben (C-167/00) a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontja (a rendelet 7. cikkének (2) bekezdése) alkalmazandó a fogyasztói érdekeket képviselő szervezet által indított keresetekre. A Bíróság azonban azon a véleményen volt, hogy a rendelet 4. szakaszában az egyéni fogyasztóknak biztosított különleges védelem nem vonatkozik az ilyen szervezetekre. A Schrems-ügyben (C-498/16) a Bíróság megállapította, hogy amennyiben a követeléseket más, ugyanabban a tagállamban vagy máshol (más tagállamban vagy akár az EU-n kívül) lakóhellyel rendelkező fogyasztók engedményezték egy fogyasztói felperesre, a felperes nem hivatkozhat a rendelet 18. cikke alapján a lakóhelye szerinti joghatóságra ezen engedményezett követelések tekintetében.

A kollektív jogorvoslati ügyekben hozott két további ítéletében a Bíróság további pontosításokkal szolgált a 7. cikk (2) bekezdésének ilyen helyzetekben történő alkalmazását illetően: kimondta, hogy a káresemény helyét minden egyes kártérítési követelés tekintetében vizsgálni kell, függetlenül a követeléssel kapcsolatos átruházástól vagy csoportosítástól (*CDC* Hydrogen Peroxide SA ítélet, C-352/13), illetve hogy a manipulált szoftverrel működő járművek esetében a kár bekövetkezésének helye az a tagállam, ahol az ilyen kellékhibás terméket megvették (a C-343/19. sz., *VKI kontra Volkswagen* ügyben hozott ítélet). A 7. cikk (2) bekezdésének ezzel összefüggésben történő értelmezésének kérdése egy közelmúltbeli ügyben is felmerült, amely e jelentés véglegesítésének időpontjában még folyamatban volt (Stichting right to Consumer Justice kontra Apple, C-34/32. sz. ügy). Ebben az ügyben számos kérdést terjesztettek a Bíróság elé a kárt okozó esemény bekövetkeztének helyével vagy a kár bekövetkezésének helyével kapcsolatban az uniós versenyjognak egy elvben az egész világon elérhető online platform általi állítólagos megsértése miatti kártérítési kérelem összefüggésében. Sánchez-Bordona főtanácsnok 2025. március 27-én kiadott indítványában arra a következtetésre jutott, hogy a fő kapcsoló tényező mindkét hely esetében a felhasználó lakóhelye. Fontos, hogy a főtanácsnok álláspontja szerint a 7. cikk (2) bekezdését nem kell eltérően értelmezni, ha a keresetet olyan jogalany nyújtja be, amely a nemzeti jog alapján képviseleti eljárások indítására jogosult. Végezetül, a főtanácsnok úgy vélte, hogy összeegyeztethető a 7. cikk (2) bekezdésével az olyan nemzeti eljárási szabály, amely lehetővé teszi a bíróságok számára az ugyanazon tagállamban folyamatban lévő hasonló keresetek egyesítését.

[50] Lásd: a Bizottság ajánlása (2013. június 11.) az uniós jog által biztosított jogok megsértése tekintetében a jogsértés megszüntetésére és kártérítésre irányuló tagállami kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről (2013/396/EU) (HL L 201., 2013.7.26.).

[51] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1828 irányelve (2020. november 25.) a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetekről és a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 409., 2020.12.4., 1. o.).

Az ezekben az ügyekben felvetett kérdések mindegyike a bíróságok joghatóságára vonatkozott, nevezetesen a 7. cikk (2) bekezdésének a kollektív keresetekre való, jelenleg nehézségekbe ütköző alkalmazására, melynek oka az, hogy az eljárásokat nem lehet egyetlen bíróság előtt egyesíteni, illetve a kollektív fogyasztói keresetekben, ahol a fogyasztók ugyanabban a tagállamban vagy különböző tagállamokban rendelkeznek lakóhellyel, nem lehet az eljárásokat az egyik felperes lakóhelyén (*forum actoris*) egyesíteni[52].

Úgy tűnik, hogy a rendelet szükségtelen terheket róhat a felperesekre a kollektív jogorvoslati kérelmek tekintetében, mivel a legtöbb esetben egynél több bírósághoz kellene fordulniuk a pereskedéshez. Ez pedig egymásnak ellentmondó ítéletekhez vezethet. Bár a rendelet 30. cikkében foglalt, az összefüggő keresetekre vonatkozó szabály megoldást nyújthat erre a helyzetre, a felpereseknek így is különböző bíróságokon kell benyújtaniuk a kérelmet azelőtt, hogy az elsőként megkeresett bíróságon sor kerülhetne az esetleges egyesítésre. Ez további terhet ró a felperesekre, különösen, ha gyengébb felek.

Ebből következően a rendelet esetleges jövőbeli felülvizsgálata keretében tovább lehetne vizsgálni ezt a kérdést, különös tekintettel arra, hogy a rendelet kielégítő módon szabályozza-e a joghatóságot a kollektív (fogyasztói) keresetek tekintetében.

6.2. A digitalizáció hatása a rendeletre

A digitális átállás már jóval a rendelet elfogadása előtt megkezdődött, azonban a közelmúltban – többek között a Covid19-válság fényében – eddig soha nem tapasztalt mértékben felgyorsult. A kereskedelmi tevékenységek terén példátlan elmozdulás történt a túlnyomórészt offline tevékenységekről az online tevékenységekre, beleértve a közösségi média, az intelligens eszközök, a kriptovaluták és a blokklánc-technológiák használatát, valamint a táv- és a platformalapú munkavégzés iránti kereslet robbanásszerű növekedését, amely felgyorsította a munkahelyek digitális átalakulását az Európai Unióban és azon kívül. Ugyanakkor a Covid19-válság rávilágított arra is, hogy a bírósági eljárások digitalizációja fontos szerepet játszik az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosításában.

6.2.1. A „tartalom” digitalizációja

A természetükből fakadóan nem területi jellegű „digitális” kapcsolatok megsokszorozódása, valamint a mindenütt jelen lévő digitális technológiák egyre fokozódó használata nem meglepő módon számos kihívást idézett elő a hagyományosan földrajzi kapcsoló tényezőkön alapuló joghatósági szabályokat meghatározó rendelet alkalmazása tekintetében.

A rendeletnek a „digitális tartalomra” való alkalmazásával kapcsolatban az EUB elé került ügyek jól szemléltetik ezeket a fő kihívásokat. A nemzeti bíróságok nehézségekbe ütköznek annak meghatározása során, hogy a joghatóságról szóló megállapodást érvényesen kötötték-e meg online (Tilman, C-358/21), hol található a digitális termékek szállításának vagy online szolgáltatások nyújtásának teljesítési helye (VariusSystems, C-526/23), illetve hol található egy világszerte letölthető alkalmazás által okozott kár bekövetkezésének helye (Apple, C-34/24), hogy csak néhányat említsünk.

A blokklánc-technológiák használatának várható növekedése, a társaságalapítás fokozott digitalizációja, a mesterséges intelligencia több ágazatban való bevezetése, valamint a metaverzumok létrehozása minden bizonnyal új kérdéseket és kihívásokat is felvet majd. Például az ügyletekben részt vevő felek álnévhasználata (vagy anonimitása) vagy a blokklánc-hálózatban részt vevők gyakran ismeretlen száma nehézségeket okozhat az alperes lakóhelyére vonatkozó alapvető szabály alkalmazásával kapcsolatban.

[52] A tanulmány is azonosította ezt, az egyesítés rendkívül korlátozott lehetőségeivel kapcsolatos problémát.

Egyelőre azonban a nemzeti bíróságok által a rendelet digitális összefüggésben történő alkalmazása során tapasztalt nehézségek nem különböznek jelentős mértékben a „nem digitális” kontextusban felmerülő kihívásoktól. Például a rendelet 7. cikkének alkalmazásában az online szerződés teljesítési helyének megállapításával kapcsolatban iránymutatást kérő beterjesztések száma nem haladja meg az offline szerződésekre vonatkozókét. Emellett a rendelet nem digitális területen való alkalmazásához hasonlóan az EUB a rendelet szabályainak a digitális tartalomra történő alkalmazásához is hasznos iránymutatást nyújtott.

Összességében elmondható, hogy ebben a szakaszban sem az EUB elé terjesztett kérdések, sem az általa meghozott határozatok, sem a nemzeti szinten gyűjtött szórványos adatok[53] nem teszik lehetővé határozott következtetések levonását arra vonatkozóan, hogy a rendelet jelenlegi szabályai megfelelőek-e az egyre inkább digitális környezetben.

6.2.2. A bírósági eljárások digitalizációja

Ami a bírósági eljárások digitalizálását illeti, a Bizottság aktívan dolgozik az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizálásán, különös tekintettel a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott, határokon átnyúló digitális együttműködésre az igazságszolgáltatáshoz való zavartalan hozzáférésre, a zökkenőmentes és hatékony igazságügyi együttműködés biztosítása, továbbá az eljárási késedelmek, az adminisztratív terhek és a költségek csökkentése érdekében. Ez az erőfeszítés 2023 végén a digitalizációs csomag[54] elfogadásával zárult, amely 24 jogi aktus (többek között a rendelet) tekintetében az illetékes igazságügyi hatóságok kommunikációs csatornáját digitálissá alakította át, és létrehozta a természetes vagy jogi személyek és az illetékes hatóságok közötti digitális kommunikációs csatornát (európai elektronikus hozzáférési pont) a polgári és kereskedelmi ügyekben egyes korlátozott kommunikációs esetekben, beleértve az elismerésre, a végrehajthatóvá nyilvánításra vagy az elismerés megtagadására irányuló eljárásokat, valamint a tanúsítványnak a rendelet szerinti kiállításával, helyesbítésével és visszavonásával kapcsolatos eljárásokat. Ezek az törekvések együtt járnak a tagállamok e területen megtett fokozott nemzeti erőfeszítéseivel, amelyeket az éves uniós igazságügyi eredménytábla[55] és a Tanács 2024 és 2028 közötti időszakra szóló európai e-igazságügyi stratégiája[56] is tükröz.

A digitalizációs csomag célkitűzéseinek elérése érdekében a Bizottság számos végrehajtási jogi aktust köteles elfogadni. A rendelet végrehajtási jogi aktusát 2029. január 17-ig kell elfogadni, és az főként az illetékes igazságügyi hatóságok közötti kommunikáció decentralizált informatikai rendszerének létrehozására, valamint az európai elektronikus hozzáférési pont több kommunikációs folyamat – például az elismerés a rendelet 45. cikke

[53] A tartalom digitalizációjának a rendelet alkalmazására gyakorolt hatásáról szóló, a tanulmány keretében végzett adatgyűjtés kevés eredményt hozott uniós és nemzeti szinten. Nem világos, hogy ez az ilyen ügyekre vonatkozó információk hiányával vagy a peres eljárások hiányával magyarázható-e.

[54] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2844 rendelete (2023. december 13.) a határokon átnyúló polgári, kereskedelmi és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés digitalizációjáról, valamint az igazságügyi együttműködés területén egyes jogi aktusok módosításáról, továbbá az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2843 irányelve (2023. december 13.) a 2011/99/EU és a 2014/41/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek, a 2003/8/EK tanácsi irányelvnek, valamint a 2002/584/IB, a 2003/577/IB, a 2005/214/IB, a 2006/783/IB, a 2008/909/IB, a 2008/947/IB, a 2009/829/IB és a 2009/948/IB tanácsi kerethatározatnak az igazságügyi együttműködés digitalizációja tekintetében történő módosításáról.

[55] A Bizottság 2024. március 20-i közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (COM(2023) 309 final) – A 2023. évi uniós igazságügyi eredménytábla.

[56] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15509-2023-INIT/hu/pdf.

szerinti megtagadására vonatkozó eljárások –, valamint a tanúsítványok kiállításával, helyesbítésével és visszavonásával kapcsolatos eljárások tekintetében történő integrálására vonatkozik. A végrehajtást követően ezek az új szabályok 2031 elejétől alkalmazandók lesznek a tagállamokban, és leegyszerűsítik, valamint felgyorsítják majd a határokon átnyúló vonatkozású polgári és kereskedelmi ügyekkel kapcsolatos eljárásokat.

A digitalizációs csomaggal a meglévő eljárásoknak a kommunikációs csatorna digitalizálása révén való digitalizálása mellett a rendelet jövőbeli felülvizsgálata során azt is érdemes megvizsgálni, hogyan lehetne még korszerűsíteni a rendelet működését. A rendelet ilyen modernizálása figyelembe vehetné a digitalizáció előnyeit, és megfontolhatná a különböző határidők lerövidítését vagy a bíróságok közötti kommunikáció javítását, például párhuzamos eljárások esetén. Meg lehetne vizsgálni a bírósági eljárások teljes körű digitalizálását is azokban az esetekben, amelyekre a rendelet alkalmazandó.

Összességében elmondható, hogy a Bizottság jelenleg nem rendelkezik elegendő adattal, amely azt mutatná, hogy a rendelet digitális forgatókönyvekre és ügyletekre vonatkozó nemzetközi joghatóságról szóló szabályai nem megfelelőek, azonban a fejleményeket továbbra is szorosan nyomon kell követni. Ezzel szemben a rendelet jövőbeli felülvizsgálatának keretében meg lehetne vizsgálni a rendelet szerinti eljárások felülvizsgálatának és egyszerűsítésének lehetséges módjait a polgári igazságszolgáltatási rendszerek digitális reformjának keretében, amelyet a digitalizációs csomag indított el.

7. ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

Alkalmazásának több mint tíz éve alatt a rendelet jól működött, és általánosságban véve elérte fő célkitűzéseit: a jogbiztonságának javítását a határokon átnyúló jogvitákban joghatósággal rendelkező bíróságok tekintetében, valamint a határozatok elismerési és végrehajtási mechanizmusának egyszerűsítését.

Mindazonáltal egy, a rendelet átdolgozása által nem teljes mértékben rendezett területen, nevezetesen **a joghatósági szabályok a valamely tagállamban lakóhellyel nem rendelkező alperesekre való kiterjesztésének kérdésében** további elemzésre van szükség annak megállapításához, hogy ennek a kiterjesztésnek jogalkotási beavatkozás tárgyát kell-e képeznie.

Emellett érdemes megfontolni több fogalom további pontosítását vagy leegyszerűsítését is azok gyakorlati alkalmazásának javítása érdekében. Igaz ez számos, az alkalmazási körrel foglalkozó rendelkezés esetében – mint például a **választottbírósági eljárás kizárása**, valamint a „**bíróság**” fogalma, illetve az **ideiglenes intézkedésekkel, köztük a biztosítási intézkedésekkel** kapcsolatos rendelkezés.

Hasonlóképpen érdemes lenne megvizsgálni a joghatóságra vonatkozó rendelkezések – különösen a **7. cikk (1) és (2) bekezdésében** foglalt rendelkezések, valamint a fogyasztói szerződésekhez kapcsolódó rendelkezések – további egyszerűsítésének és hatékonysága fokozásának a lehetőségét. Hasonló megfontolás keretében fontolóra lehetne venni, hogy **az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályokat** tovább lehet-e észszerűsíteni és egyszerűsíteni.

További elemzésre van szükség annak eldöntéséhez is, hogy jogalkotási beavatkozás révén fejleszteni lehetne-e a bizonyos típusú keresetekre – például a **kollektív jogorvoslatra** – vonatkozó szükséges eljárási eszközöket.

Végezetül meg lehetne vizsgálni **a rendelet és a nemzetközi jogi eszközök közötti koordináció javításának** lehetőségét, valamint a rendelet szerinti **eljárások a polgári**

igazságszolgáltatási rendszerek digitális reformjának keretében történő korszerűsítésének és egyszerűsítésének módjait.

A Bizottság **ezért meg fogja indítani a rendelet hivatalos felülvizsgálatát** annak céljából, hogy fontolóra vegye és adott esetben előkészítse a rendeletnek a minőségi jogalkotásra vonatkozó szabályokkal összhangban történő módosítására vagy átdolgozására irányuló javaslatot, amennyiben ez a felülvizsgálat arra a következtetésre jut, hogy változtatások szükségesek és indokoltak.